

ቁጠባና ብድር ማኅበራት (SACCOs) – ከአዋጅ ቁጥር 985/2016 የተወሰዱ ተዛማጅ ይዘቶች

Savings & Credit Cooperatives (Sector) – Relevant Provisions of the Cooperative Societies Proclamation No. 985/2016 (Federal Negarit Gazette No. 7, 23 December 2016)

ይህ ሰነድ የኅብረት ሥራ ማኅበራት አዋጅ ቁጥር 985/2016ን መሠረት በማድረግ የቁጠባና ብድር ማኅበራትን (እንደ ዘርፍ) የሚመለከቱ አንቀጾችን በአማርኛ ማጠቃለያ መልክ ያቀርባል። ማጠቃለያዎቹ የይዘት ትርጉም እንጂ የአዋጁ ቃል በቃል ጥቅስ አይደሉም፤ ለሕጋዊ አገልግሎት የአዋጁን ኦሪጅናል ቅጂ ይመልከቱ። (የጽሕፈት ቤቱን «ቁጠባና ብድር ድጋፍ» አገልግሎት የሚመለከት ሰነድ ለብቻው ተዘጋጅቷል።)

1. ትርጓሜና ዓላማዎች

አንቀጽ 2(7)	«የቁጠባና ብድር ኅብረት ሥራ ማኅበር» ማለት ለአባላቱ የቁጠባ፣ የብድርና የብድር የሕይወት መድን አገልግሎቶችን ለመስጠት የተቋቋመ ማኅበር ነው።
አንቀጽ 2(8)	«የብድር የሕይወት መድን» ማለት አባል ብድሩን ሙሉ በሙሉ ሳይከፍል በሞት ቢለይ ቀሪውን ብድር ለመክፈል የሚሰጥ የመድን ዋስትና ነው።
አንቀጽ 4(6)፣ 4(7)	በአባላት መካከል የቁጠባ ባህል እንዲፋፍልና እንዲስፋፋ ማድረግ፤ ለአባላት ብድር መስጠትና እንሸንግላቸው ማስፋፋት።
አንቀጽ 4(8)፣ 4(9)	ለአባላት የብድር የሕይወት መድን ሽፋን መስጠት፤ ግለሰብ አባላት ለብቻቸው ሲሠሩ ሊደርስባቸው የሚችለውን ጉዳትና ኪሳራ በጋራ በማካፈል መቀነስ።
አንቀጽ 4(3)	በአባላት መካከል በራስ መተማመንን ማጎልበት።

2. አመሠራረትና አባልነት

አንቀጽ 7(2)	መሠረታዊ ማኅበር በተወሰነ አካባቢ በሚኖሩ ወይም በሚሠሩ ግለሰቦች፣ ቢያንስ በ50 አባላት ይመሠረታል።
አንቀጽ 7(3)	ሥልጣን ያለው አካል በመመሪያ እንደ ሥራው ባሕሪና ኢኮኖሚያዊ አዋጭነት አነስተኛውን የአባላት ቁጥር ሊወስን ይችላል፤ ሆኖም ከ10 ሊያንስ አይችልም።
አንቀጽ 24(2)	አባል ዕድሜው 18 ዓመት የሞላው፣ ዕጣና የምዝገባ ክፍያ መክፈል የሚችል፣ የማኅበሩን ዓላማና መተዳደሪያ ደንብ ተቀብሎ ግዴታዎችን ለመወጣት ፈቃደኛ የሆነ መሆን አለበት።
አንቀጽ 28	ማኅበሩ የአባላት መዝገብ ማደራጀትና መያዝ አለበት፤ መዝገቡ የአባሉን ስም፣ አድራሻ፣ ሥራ፣ ዕድሜ፣ ጾታ፣ የአባልነት ቀን፣ የያዘውን የዕጣ መጠንና የክፈለውን የምዝገባ ክፍያ ይይዛል።
አንቀጽ 10(2) ሸ	የመነሻ ካፒታል መጠንና በባንክ ሂሳብ ገቢ መደረጉን የሚያሳይ ሰነድ ለምዝገባ ይቀርባል፤ በአካባቢው ባንክ ከሌለ ሥልጣን ባለው አካል በተመደበ የፋይናንስ ተቋም ገቢ መደረግ አለበት።

3. ካፒታል፣ ዕጣና ቁጠባ

አንቀጽ 22(1)	መሠረታዊ ማኅበር በዕቅዱና በአዋጭነት ጥናቱ መሠረት ቢያንስ የአንድ ዓመት የሥራ ወጪውን የሚሸፍን መነሻ ካፒታል ይዞ መመሥረት አለበት።
------------	---

አንቀጽ 27(1)–(2)	ማኅበሩ በጠቅላላ ጉባኤ ውሳኔ ተመጣጣኝ ዋጋ ያላቸውን ዕጣዎች ይሸጣል፤ ሲመሠረት ከዕጣው ቢያንስ አንድ አምስተኛ ይሰበሰባል፤ ቀሪው በአራት ዓመት ውስጥ ይሸጣል።
አንቀጽ 27(4)–(5)	ዕጣ በገንዘብ ወይም በዓይነት ሊከፈል ይችላል። የመሠረታዊ ማኅበር አባል ከተሸጠው ዕጣ ከ10% በላይ መያዝ አይችልም።
አንቀጽ 27(9)	በአራት ዓመት ውስጥ ያልተሸጠ ዕጣ ያላቸው አባላት በመተዳደሪያ ደንብ በተወሰነው የወለድ መጠን መሠረት ወለድ እንዲከፍሉ ሊደረግ ይችላል።
አንቀጽ 21(9)	የቁጠባና ብድር ማኅበር የአባላትን ቁጠባ ይሰበስባል፤ ብድር ይሰጣል፤ እንዲሁም ለአባላት ብድር ወይም ቁጠባ የብድር የሕይወት መድን አገልግሎት ሊሰጥ ይችላል።

4. የብድር አሰጣጥ

አንቀጽ 48(1)	ማኅበር ብድር መስጠት የሚችለው ለአባላቱ ወይም በዚህ አዋጅ መሠረት ለተቋቋመ ሌላ ማኅበር ብቻ ነው።
አንቀጽ 48(2)	የወለድ መጠን በጠቅላላ ጉባኤ ልዩ ውሳኔ መሠረት በመተዳደሪያ ደንብ ውስጥ ይወሰናል።
አንቀጽ 48(3)፣ 48(4)	የብድር መጠንና የሚሰጥበት ሁኔታ በመተዳደሪያ ደንብ ይወሰናል፤ ዓመታዊ የብድር መጠን በጠቅላላ ጉባኤ ተወስኖ በዓመታዊ ዕቅድ ውስጥ መካተት አለበት።
አንቀጽ 49	ማኅበሩ ለሚሰጠው ብድር የሚጠይቀውን የዋስትና ዓይነትና አማራጮች በመተዳደሪያ ደንቡ ወስኖ መጠቀም ይችላል።
አንቀጽ 47	ማኅበሩ ከአባላቱ ወይም ከሌሎች ድርጅቶች ብድር መቀበል የሚችለው በመተዳደሪያ ደንቡ በተወሰነው መጠንና ሁኔታ ብቻ ነው።

5. የብድር መክፈል ዋስትናና የአባላት ጥበቃ

አንቀጽ 40	በአባል ወይም በሠራተኛ ለማኅበሩ የሚከፈል ዕዳ ከመንግሥት ዕዳ በስተቀር ከሌሎች ዕዳዎች ቅድሚያ ይሰጠዋል።
አንቀጽ 41፣ 42	የአባል ዕጣ ወይም ጥቅም ለማኅበሩ ለሚፈልግበት ዕዳ ሊቻቻል (set-off) ይችላል፤ ከዚህ ውጭ ዕጣ ወይም ጥቅም ለመያዣ ወይም ለሽያጭ አይቀርብም።
አንቀጽ 30	አባል ዕጣውን ወይም ጥቅሙን ሊያስተላልፍ የሚችለው ቢያንስ ለሦስት ዓመት ከያዘውና የሥራ አመራር ኮሚቴ ከፈቀደ ነው። አባል ሲሞት ዕጣው ወይም ጥቅሙ ወራሹ ለአባልነት ብቁ ከሆነ ለእሱ ይተላለፋል፤ ካልሆነ የዕጣው ዋጋ ይከፈለዋል።
አንቀጽ 26(1)፣ 26(3)	አባል በራሱ ፈቃድ ከማኅበሩ መውጣት ይችላል፤ የወጣ ወይም የተሰናበተ አባል መብቱ በመተዳደሪያ ደንቡ መሠረት ይከበርለታል።

6. አስተዳደር፣ ቁጥጥርና ትርፍ

አንቀጽ 5(2)፣ 29(2)	ማኅበሩ በአባላት የሚተዳደር ዴሞክራሲያዊ ድርጅት ነው፤ ማንኛውም አባል ዕጣው ምንም ያህል ቢሆን አንድ ድምፅ ብቻ አለው።
አንቀጽ 36–37	ቢያንስ ሦስት አባላት ያሉት የቁጥጥር ኮሚቴ የሥራ አመራር ኮሚቴው ኃላፊነቱን በትክክል መወጣቱንና የማኅበሩ ገንዘብና ንብረት በትክክል ሥራ ላይ መዋሉን ይከታተላል።

አንቀጽ 50(1)–(2)	ሂሳቡ ቢያንስ በዓመት አንድ ጊዜ እዲት ይደረጋል፤ እዲቱ ያልተከፈሉ ዕዳዎችን፣ የጥሬ ገንዘብ ሂሳብን፣ የዋስትና ሰነዶችን፣ ሀብትንና ግዴታን ያካትታል።
አንቀጽ 45፣ 5(3)	ከተጣራ ትርፍ 30% ለመጠባበቂያ (እስከ ካፒታሉ 30% ድረስ) ይቀነሳል፤ በማኅበሩ የቁጠባ ሂሳብ ውስጥ ይቀመጣል። ቀሪው በጠቅላላ ጉባኤ ይከፋፈላል፤ አባላት በዕጣቸውና በተሳትፎአቸው መጠን ድርሻ ይቀበላሉ።
አንቀጽ 12(7)፣ 12(8)፣ 34(7)	መተዳደሪያ ደንቡ የሴቶች ተሳትፎ በአመራር ውስጥ እንዲጨምር የሚያበረታታ መስፈርት፣ እና የሴቶች፣ የወጣቶችና የአካል ጉዳተኞች ተሳትፎን የሚያሳድጉ ተግባራትን በስትራቴጂክና በዓመታዊ ዕቅድ ውስጥ ማካተት አለበት። የሥራ አመራር ኮሚቴ ቢያንስ 30% ሴት አባላት ሊኖሩት ይገባል (ሴት አባላት ባሉበት)።

7. የመንግሥት ድጋፍ

አንቀጽ 43(1)	ከገቢ ግብር ነፃ መሆን (አባላት በትርፍ ድርሻቸውና በዕጣ ላይ በሚያገኙት ገቢ ግብር ይከፍላሉ)፤ ከክልል መሬት በምደባ ማግኘት፤ ሥልጠናና ድጋፍ ማግኘት።
አንቀጽ 70(2)፣ 70(4)	ሥልጣን ያለው አካል አንድ ወጥ የሂሳብ አያያዝ ሥርዓት ይዘረጋል፤ ኢንሰፔክሽን፣ እዲትና የሕግ አገልግሎት ይሰጣል።

8. ከዘርፍ መግለጫው ጋር ያለ ግንኙነት

«SACCOs»	አዋጁ «የቁጠባና ብድር ጉብረት ሥራ ማኅበር» የሚለውን ቃል ይጠቀማል (አንቀጽ 2(7))፤ «SACCO» የሚለው ምህፃረ ቃል በአዋጁ የለም።
«የአባላትን ቁጠባ ማሰባሰብ፣ ብድር ማቅረብ»	አንቀጽ 2(7)፣ 21(9)
«የቁጠባ ባህልን ማዳበር»	አንቀጽ 4(6)
«እነስተኛና መደበኛ ቁጠባ»	አዋጁ የቁጠባ መጠንንና ድግግሞሽን አይወስንም፤ እነዚህ በመተዳደሪያ ደንብ (አንቀጽ 12(1)) የሚወሰኑ ጉዳዮች ናቸው።
«ዝቅተኛና ፍትሐዊ የወለድ ምጣኔ»	አንቀጽ 48(2)። አዋጁ የወለድ ምጣኔ በጠቅላላ ጉባኤ ልዩ ውሳኔ በመተዳደሪያ ደንብ እንደሚወሰን ብቻ ይላል፤ «ዝቅተኛ» ወይም ከፍተኛ ወሰን አይቀምጥም።
«ለግብርና ግብዓት፣ ንግድ፣ እንስሳት ማደሉ»	አዋጁ የብድር ዓላማዎችን አይዘረዝርም፤ የብድር ሁኔታ በመተዳደሪያ ደንብ ይወሰናል (አንቀጽ 48(3))።
«ባንክ ባልተዳረሰባቸው አካባቢዎች»	አዋጁ ስለዚህ በግልጽ አይደነግግም። ከቅርቡ ድንጋጌ አንቀጽ 10(2) ሽ ነው፤ ባንክ በሌለበት አካባቢ የመነሻ ካፒታል በተመደበ የፋይናንስ ተቋም ገቢ እንዲደረግ ይፈቅዳል።
«count: 201»	የማኅበራት ቁጥር ከአዋጁ የሚገኝ መረጃ አይደለም፤ ከምዝገባ መረጃዎ ማረጋገጥ ያስፈልጋል።

9. ሌሎች ተዛማጅ ሰነዶች

1. የጉብረት ሥራ ማኅበራት አደረጃጀት መመሪያ (Cooperatives Organizational Directive) – «Financial Marketing Linkage» የሚል ትርጓሜ ይዟል።

<https://www.moa.gov.et/wp-content/uploads/2024/08/Cooperatives-Organizational-Directive.pdf>

2. የምርምር ጽሑፍ፡ Regulation of Savings and Credit Cooperative Societies in Ethiopia (AAU, 2021) – በነባሩ የሕግ ማዕቀፍ ላይ ትንተና ይሰጣል። ለጥናት ማጣቀሻ እንጂ ጽሑፍ መመሪያ አይደለም።

<https://etd.aau.edu.et/bitstreams/71ad559b-ae4d-4665-a94f-26e3a44ba4a3/download>

3. የዜና ዘገባ (Addis Fortune, 2023) – ኮሚሽኑ ለቁጠባና ብድር ማግበራት መመሪያ እንዳወጣ ይገልጻል፤ ከወለድ ነፃ አገልግሎትን እንደሚፈቅድ፣ ለብድር በሚውል ቁጠባ ላይ የ80% ወሰን እንደሚያስቀምጥና የብድር ኮሚቴ እንዲቋቋም እንደሚመክር ይናገራል። ዘገባ እንጂ የመመሪያው ቅጂ አይደለም።

<https://addisfortune.news/?p=32896>

4. የILCU ፋውንዴሽን ገጽ – ኮሚሽኑ የPEARLS ሬፕዎርትን የሚያካትት ሕጋዊ አስገዳጅ የSACCO መመሪያ እንዳረቀቀ ይጠቅሳል። ይህም ዘገባ እንጂ የመመሪያው ቅጂ አይደለም።

<https://www.ilcufoundation.ic/ethiopia/>

5. የሚኒስትሮች ምክር ቤት ደንብ ቁጥር 106/2004 – ለቀድሞው አዋጅ 147/1998 የወጣ፤ አሁን ሥራ ላይ ላይሆነ ይችላል።

https://www.metaappz.com/References/ethiopian_laws/federal/re_106_2004/en/pdf

6. የአዋጅ 985/2016 ሌላ ቅጂ (metaappz)።

https://www.metaappz.com/References/ethiopian_laws/federal/pr_985_2016/en/pdf

ማስታወሻ፡ የውጭ ሰነዶች የተመለከቱት በፍለጋ ውጤት ቅንጣቢ መልክ ብቻ ነው፤ ሙሉ ይዘታቸው አልተነበበም። ከመጠቀም በፊት በራስዎ ያረጋግጡ። የSACCO መመሪያውን PDF ቅጂ በቀጥታ አላገኘሁም፤ ከኢትዮጵያ ኅብረት ሥራ ኮሚሽን ወይም ከክልል ኅብረት ሥራ ቢሮ ይጠይቁ።